

УДК 331.109.64

НОВІ СТАНДАРТИ ДІЯЛЬНОСТІ АРБІТРАЖНИХ КЕРУЮЧИХ

Плевако В. Ю.

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, м. Сімферополь, Україна

В статті досліджуються проблеми правового статусу арбітражного керуючого, пов'язані з оновленням законодавства про банкрутство, виявлено недоліки нормативного регулювання та розроблено шляхи їх усунення.

Ключові слова: арбітражний керуючий, правовий статус, професійна діяльність, відповідальність.

Актуальність теми зумовлена тим, що нова редакція Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» №4212-VI від 22 грудня 2011 р. (далі – Закон), суттєво вплинула на інститут арбітражних керуючих, змінила їх статус. Закон вводить принципово новий розділ, присвячений визначенню статусу арбітражних керуючих, яким встановлено права, обов'язки та гарантії арбітражного керуючого.

Метою статті є дослідження переваг і недоліків головних змін Закону, які, в першу чергу, торкнулися діяльності арбітражних керуючих.

Підвищення вимог до арбітражних керуючих полягає у тому, що окрім передбачених Законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 30.06.1999 р. юридичної або економічної освіти, фахівець з арбітражного управління, згідно нової редакції Закону, повинен мати також стаж роботи за фахом не менше 3 років або 1 року на керівних посадах після отримання вищої освіти, пройти навчання та стажування протягом 6 місяців та скласти кваліфікаційний іспит, володіти державною мовою, після чого має бути внесеним до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України. Як бачимо, врегулювання підготовки арбітражних керуючих у загальному нормативному регулюванні відносин у сфері банкрутства займає важливе місце і постійно вдосконалюється [3].

Відповідно до частини 2 ст.97 Закону, встановлені додаткові вимоги, згідно з якими не може бути арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) особа:

- 1) яка визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- 2) яка має судимість за вчинення корисливих злочинів;
- 3) яка не здатна виконувати обов'язки арбітражного керуючого за станом здоров'я;
- 4) якій заборонено обіймати керівні посади;
- 5) якій відмовлено в наданні допуску до державної таємниці або скасовано раніше наданий допуск за порушення законодавства у сфері охорони державної таєм-

ниці, якщо такий допуск є необхідним для виконання обов'язків, визначених Законом, у разі якщо з часу такої відмови або скасування пройшло менше року.

Суттєвих змін зазнала процедура призначення арбітражних керуючих, яка визначена у ст. 144 Закону, так кандидатура арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майном визначається судом самостійно із застосуванням автоматизованої системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Вважаємо, ця норма в новій редакції Закону, є дуже суперечною та неефективною, тому що згадана система не в змозі правильно визначити потрібну особу для вирішення запропонованої ситуації [4]. При автоматизованому виборі кандидатури арбітражного керуючого не враховуються його професійні навички, досвід роботи та інші якості. Як слідство, виникне ситуація, при якій арбітражний керуючий не маючи достатнього практичного досвіду буде призначений на підприємство, яке потребує особливої уваги, спеціальних знань та вмінь. Автоматизоване призначення арбітражного керуючого тільки посилить корупційні дії в судовому корпусі [5, с. 284].

Ще одним нововведенням, викладеним у ст. 4 Закону, є наближення арбітражного керуючого за статусом до адвокатів та нотаріусів. Арбітражний керуючий більше не суб'єкт підприємницької діяльності, а особа, що надає публічні послуги. Щоб мати право на здійснення діяльності арбітражного керівника, необхідно отримати відповідне свідоцтво (що підтверджує кваліфікацію) і бути внесеним в Єдиний реєстр арбітражних керівників України (розпорядників майна, осіб що управляють санацією, ліквідаторів). Тобто, особам, бажаючим стати арбітражними керівниками, не треба отримувати ні виписку з ЄДРПОУ, ні ліцензію, як це було раніше.

Відповідно до ч 2 ст. 4 Закону з моменту винесення ухвали (постанови) про призначення його арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства - боржника. Ця норма має як позитивні, так і негативні наслідки. Важливим моментом цієї норми є чітке розуміння норми «прирівнюється», тобто законодавець знов конкретно не встановив правовий статус арбітражного керуючого, з точки зору кримінального та адміністративного законодавства. В Кримінальному кодексі України вже є статті 365-2 та 368-2, які встановлюють відповідальність арбітражного керуючого за вчинення ним кримінальних дій. Прирівнювання його до службової особи підприємства автоматично вводить додаткову кримінальну відповідальність стосовно службової особи.

Отже, арбітражний керуючий, який призначається на підприємстві за рішенням суду автоматично займає програшну позицію у порівнянні з керівником підприємства щодо питань притягнення першого до адміністративної відповідальності, наприклад, за неподання обов'язкової звітності до контролюючих органів. А реальна ситуація складається таким чином, що арбітражному керуючому найчастіше просто не передається бухгалтерська та інша документація, печатки тощо. Їх відновлення займає дуже великий проміжок часу, а під час це взагалі неможливо з ряду причин, що призводить до неможливості подання відповідних звітів, декларацій і т.п. Неподання звітності в свою чергу, веде того що, арбітражного керуючого необгрунтовано притягують до адміністративної відповідальності як керівника підприємства, хоча по суті це є нелогічним [5, с. 282-283].

Арбітражні керуючі несуть за свої дії (бездіяльність) цивільно-правову, адміністративну, дисциплінарну та кримінальну відповідальність. При цьому дисциплінарним стягненням, що накладає на арбітражних керуючих Державний орган з питань банкрутства, може бути позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого. Шкода, заподіяна особі внаслідок умисних дій чи бездіяльності, відшкодовується арбітражним керуючим власним коштом.

Оскільки в прийнятій редакції Закону діяльність арбітражного керівника починають трактувати як «професійна діяльність», відповідно, вона має бути оплачуваною. Законом встановлено матеріальне стимулювання підвищення ефективності праці через встановлення додаткової винагороди за стягнення на користь боржника активів, які на день порушення провадження у справі про банкрутство перебували у третіх осіб, а також за погашення вимог конкурсних кредиторів.

Законом передбачено обов'язкове страхування професійних ризиків через укладання зі страховиком договору страхування відповідальності арбітражного керуючого. Страхування професійних ризиків арбітражних керуючих за шкоду, заподіяну внаслідок неумисних дій або помилки під час здійснення їхніх повноважень, здійснюється на підставі укладеного зі страховиком договору страхування протягом 3 робочих днів з дня внесення до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України запису про надання особі права на здійснення діяльності арбітражного керуючого, здійснення професійної діяльності без договору страхування ризиків Законом заборонено.

Вважаємо позитивною норму щодо діяльності арбітражних керуючих по встановленню розмірів винагороди для арбітражного керуючого, включно із відсотками від суми стягнутих на користь боржника коштів від продажу майна (ст. 115 Закону). Так, для розпорядника майна встановлюється винагорода від двох до п'яти мінімальних заробітних плат, для керуючого санацією та ліквідатора — від двох середніх зарплат керівника за останні два місяці до десяти мінімальних зарплат. Додаткова грошова винагорода арбітражного керуючого за виконання повноважень керуючого санацією визначається у розмірі 5% від обсягу стягнутих на користь боржника активів (повернення грошових коштів майна, майнових прав), які на дату порушення провадження у справі про банкрутство перебували в третіх осіб, а також 3% від обсягу погашених вимог конкурсних кредиторів [6, с. 33].

Проте це питання ще до кінця не вирішене, ніяких гарантій в тому, що арбітражний керівник отримує винагороду, що належить йому, немає. Знов законодавець своїми ініціативами демотивує арбітражного керуючого до якісного виконання їм своїх професійних обов'язків та позбавляє його законної матеріальної зацікавленості, спонукаючи останнього шукати інші шляхи. Аналізуючи статтю 45 Закону на предмет черговості задоволення вимог кредиторів в частині «виплати додаткової грошової винагороди керуючому санацією або ліквідатору», вважаємо, що віднесення оплати додаткової грошової винагороди арбітражному керуючому до п'ятої черги задоволення є нелогічним і повинно бути включено до четвертої черги [5, с. 285-286]. Це дозволило би мінімізувати зловживання під час процедури банкрутства та бути арбітражним керуючим незалежним ані від кредиторів, ані від боржника.

Викладене дає підстави для наступних висновків. Прийняття нової редакції Закону є важливим кроком в економічному житті нашої країни, у сфері провадження справ про банкрутство виправлено низку суттєвих недоліків. Однак і досі існують серйозні

розбіжності між різними законодавчими актами, які регламентують діяльність арбітражних керуючих, що негативно відіб'ється на їх професійну діяльність, призведе до суттєвого звуження їх прав, не надаючи дійсно необхідної незалежності їх професійної діяльності. Це може потягнути до виходу з ринку справжніх професіоналів у цій сфері. У разі знищення цього ринку, інститут арбітражного керуючого необхідно буде або ліквідувати законодавчо, або змінити законодавство і потім чекати поки нові арбітражні керуючі не набудуть необхідного досвіду.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III.
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 №4212-VI.
3. Роз'яснення Міністру від 27.04.2012 «Новели в законодавстві щодо підготовки арбітражних керуючих».
4. Гардієнко М. Новий закон про банкрутство: коли арбітражні керуючі поза грою // Юридичний Вісник України. – № 22 (883). – 2 – 8 червня 2012 року.
5. Штокалов Є. Банкрутство: Оновлена версія // Український юрист: Журнал сучасного правника. – 2012. – № 1/2. – С. 32–33.
6. Сорока Н.В., Рабушко В.С. Аналітичний розгляд змін у законодавстві про банкрутство та їх вплив на практичне застосування процедур ліквідації та відновлення платоспроможності підприємств // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2012. – № 4 (20). – С. 280–287.

Плевако В. Ю. Новые стандарты деятельности арбитражных управляющих / В. Ю. Плевако // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2013. – Т. 26 (65). № 1. – С. 425-428.

В статье исследуются проблемы правового статуса арбитражного управляющего, связанные с обновлением законодательства о банкротстве, выявлены недостатки нормативного регулирования и разработаны пути их устранения.

Ключевые слова: арбитражный управляющий, правовой статус, профессиональная деятельность, ответственность.

Plevako V. New standards of arbitration managers / V. Plevako // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2013. – Vol. 26 (65). № 1. – P. 425-428.

The article examines the legal status of the arbitration manager associated with the upgrade of bankruptcy legislation, regulatory shortcomings identified and developed ways to address them.

Keywords: trustee in bankruptcy, legal status, professional activity, responsibility.